

Päihteistä kuntouttava isäryhmä rikosseuraamusasiakkaille

Ryhmän tavoite: Isäryhmän tavoitteena on tukea päihteistä kuntoutumista ja isyyden huomiointia rikosseuraamusympäristössä. Rikosseuraamusta suorittavien on mahdollisuus tulla kohdatuksi ensisijaisesti isänä, saada vertaistukea, käsitellä isyyteen, vanhemmuuteen, omaan lapsuuteen, tuomioon, päihteisiin, tunteisiin ja vuorovaikutukseen liittyviä teemoja. Lisäksi on mahdollisuus miettiä yksin ja yhdessä tavoitteita ja keinoja siihen, miten tavoitteisiin päästään. Isyys on tärkeimpiä muutokseen motivoivia tekijöitä päihdekuntoutumisen edistämässä ja sitä kautta myös ehkäisemässä rikosten uusintaa. Isänä kohtaamisen ja isäidentiteetin vahvistumisen myötä yleensä myös käyttäytyminen voi muuttua. Lapset nousevat ajattelun keskiöön ja lapsen edun tavoittelu alkaa yhä enemmän ohjata isän arvoja, päämääriä, valintoja ja toimintaa. Isäidentiteetin vahvistumisessa vertaistuella on iso merkitys. Yksi ryhmätoiminnan tärkeimmistä tehtävistä on luoda mahdollisuuksia isäkeskustelulle paikoissa, joihin se ei luontaisesti ole kuulunut.

Ryhmäkertojen kuvaus: Ryhmään hakeneet haastatellaan henkilökohtaisesti ja heistä valitaan 6–8 eniten ryhmätoiminnasta hyötyvää ja ryhmään soveltuvaa isää. Ryhmän koko ei saa olla liian suuri, jotta keskusteleavuus säilyy. Ryhmäkertoja on kuusi ja tapaamiset ovat viikoittain. Yhden ryhmäkerran kesto on noin kaksi tuntia, sisältäen lyhyen tauon. Ryhmäprosessi päätteeeksi isät haastatellaan henkilökohtaisesti, jolloin voi palata lisätyöstämistä vaativiin asioihin. Ryhmässä käydyt asiat kirjataan ylös ja viimeiselle kerralle niistä tehdään diaesitys tai vastaava koonti. Ohjaajia on hyvä olla kaksi, jotta kirjaaminen ja havaintojen tekemisen on mahdollista.

Kokoontumiskertojen yhteydessä mainitut pohdintatehtävät löytyvät isaerityinen.fi-sivustolta kohdasta Materiaalit.

Osallistujakohtainen alkuhaastattelu:

1. Kerro lapsistasi (ikä, sukupuoli, määrä).
2. Missä lapset ovat tällä hetkellä?
3. Milloin olet viimeksi tavannut lapsiasi? Kuinka usein tapaatte?
4. Kuinka pitkää tuomiota olet suorittamassa?
5. Mitkä ovat omat tavoitteet ryhmälle? Miksi hakeuduit juuri tähän ryhmään?
6. Mistä isyyteen, vanhemmuuteen, lapsiin tai lapsiperhepalveluihin liittyvistä asioista haluaisit enemmän tietoa?
7. Mitä asioita haluaisit ryhmässä käsiteltävän? Mitä asioita et halua ryhmässä käsitellä?
8. Millainen päihdetausta sinulla on?

Ryhmän kokoontumisten sisältö:

1. Miehen malli ja isäkuva

Ensimmäisellä kerralla tutustutaan ja esitellään oma perhetilanne ja siihen liittyvät kielteiset ja myönteiset tunteet tunnekorttien avulla. Ryhmä laatii yhteiset säännöt, joihin tärkeimpinä asioina kuuluu vaitiolovelvollisuus. Katsotaan isyyteen liittyvä elokuvaote (esimerkiksi Miesten vuoro - elokuvassa soveltuvia osioita) ja keskustellaan mistä isän ja miehen malli syntyy ja mistä jokainen on oman mallinsa saanut. Keskustelua siitä, millaisen mallin haluaa omille lapsille tarjota. Jaetaan seuraavaa kertaa varten pohdintatehtävä 2: Miehen malli ja isäkuva.

2. Päihteiden käyttö lapsen silmin

Aluksi käydään läpi pohdintatehtävä, kirjataan ajatuksia sekä keskustellaan. Alustuksen päivän aiheeseen voi tehdä esimerkiksi Youtubesta löytyvien videoklippien avulla:

- Lasinen lapsuus: Orpokoti <https://www.youtube.com/watch?v=LEnHgoSz7r0>,
- Lasinen lapsuus: Hirviöt [https://www.youtube.com/watch?v=4y-CBtzAsWM](https://www.youtube.com/watch?v=4y-CBtzAsWM;);
- Alko: Fragile särkyvä https://www.youtube.com/results?search_query=alko+fragile,
- Alko: Lasten seurassa <https://www.youtube.com/watch?v=2c2itfRaszS>).

Keskustellaan päihdeteemasta esimerkiksi seuraavien apukysymysten avulla:

- Millaista mallia päihteiden käytöstä olet saanut itse?
- Millaista mallia itse välität omalle lapsellesi?
- Miten päihteet ja lapset sopivat samaan kuvioon?
- Mikä on oma suhde päihteisiin?

Valitaan tunnekorteista kolme korttia, jotka kuvaavat vanhempien päihteiden käyttöä ja keskustellaan niistä. Käydään läpi päihteitä käyttävän perheen lasten erilaisista rooleista ja perheen muusta oirehdinnasta. Jaetaan seuraavaa kertaa varten pohdintatehtävä 3: Päihteet ja vanhemmuus.

3. Vanhemman rikosseuraamuksen suorittaminen lapsen silmin

Käydään läpi pohdintatehtävä ja keskustellaan aiheesta. Alustus päivä teemaan esimerkiksi Kriminaalihuollon tukisäätiön Ehjä perhe -toiminnan tuottaman Emilia-dvd:n avulla (tiedustelut <https://www.krits.fi/saatio/palvelumme/ehja-perhe-toiminta/>). Keskustellaan siitä, miten isyyttä voi toteuttaa rangaistuksen suorittamisen aikana tai ylipäättään silloin kun ei voi olla fyysisesti läsnä lapsen elämässä. Mikä rangaistuksessa huolettaa eniten omaa lasta ajatellen? Tutustutaan materiaaliin, toimijoihin ja sivustoihin, joista on apua saatavilla. Jaetaan pohdintatehtävä 7: Rikokset ja isyys.

4. Kasvatus ja kehitys

Käydään läpi pohdintatehtävä ja keskustellaan aiheesta. Alustus päivään ”Lapset tekevät, mitä lapset näkevät” (lyhytvideo englanniksi <https://www.youtube.com/watch?v=5JrtpCM4yMM>). Käydään läpi vanhemmuuden roolikarttaa ja mietitään, mikä on riittävän hyvää vanhemmuutta. Keskustellaan esimerkin voimasta ja kannustavasta vanhemmuudesta ja vuorovaikutuksesta. Kootaan yhdessä kysymyksiä seuraavan kerran asiantuntijavieraille.

5. Asiantuntijavierailu

Asiantuntijoiksi halutaan usein esimerkiksi lastenvalvoja, lastensuojelun työntekijöitä, kokemusasiantuntijoita, päihdepalvelujen edustajia. Kokoontumiskerta keskittyy keskusteluun asiantuntijavieraan kanssa. Lopuksi jaetaan seuraavaa kertaa varten pohdintatehtävä 6: Tulevaisuus.

6. Tulevaisuus

Käydään läpi pohdintatehtävä ja keskustellaan aiheesta. Kerätään ennen ryhmää yhteen mitä isät itse ovat tuottaneet ryhmien aikana (kaikilla ryhmäkerroilla kootut ajatukset). Nostetaan muistiinpanoista 1–2 asiaa, jotka ovat herättäneet ajatuksia tai jääneet mietityttämään. Pohditaan asioita yhdessä. Ryhmän päätteeksi tehdään tehtävä tunnekorttien avulla: jokainen valitsee kolme tunnekorttia, joista yksi kuvastaa omaa menneisyyttä, yksi nykyhetkeä ja yksi tulevaisuutta.

Osallistujakohtainen loppuhaastattelu:

1. Millaista oli käsitellä isyyteen ja vanhemmuuteen liittyviä asioita ryhmässä?
2. Millaisena koit ryhmän ilmapiirin?
3. Mitä jäit kaipaamaan ja/tai mikä ei toiminut?
4. Miten tarpeellisena koit käsitellä isyyttä ja vanhemmuutta vankilaolosuhteissa?
5. Saitko ryhmästä uutta ajateltavaa? Mitä?
6. Haluatko käsitellä jotain ryhmässä käsiteltyä tai siinä herännyttä asiaa yksilöllisesti?

Hyvä huomioida: Ryhmässä pidetään yllä sensitiivistä lähestymistapaa, jossa ohjeiden antamisen sijaan keskitytään ohjaaviin kysymyksiin ja toisten ryhmäläisten arvostavaan kohtaamiseen. Tunnetilojen huomioiminen on tärkeää ja hiljaisuuden ja voimakkaiden tunnereaktioiden hetkiin on hyvä varautua. Ryhmässä korostetaan lapsen näkökulmaa, isyyden ja vertaistuen merkitystä, yhteisiä sääntöjä, yhteenkuuluvuuden tunnetta ja kaikkien huomioimista.

Erityisesti Isä -toiminnassa tehtyjä havaintoja: Ryhmäläisten palautteiden mukaan isyys- ja vanhemmuusasian esille nostaminen rikosseuraamusajana koettiin tärkeäksi. Isyysasioiden käsittelyyn ei ollut aiemmin ollut saatavilla ohjattua vertaistukea rikosseuraamusajana. Vertaistuki

koettiin tärkeäksi, koska sen kautta oli mahdollista kuulla muiden kokemuksia ja ymmärtää, että on muitakin samassa elämäntilanteessa olevia. Ryhmässä opittiin katsomaan asioita lapsen näkökulmasta ja ymmärrettiin, että voi olla riittävän hyvä isä vankilaolosuhteista huolimatta. Ryhmän teemat toivat esille, että on olemassa toivoa, mahdollisuuksia ja keinoja, mutta tulevaisuus on itsestä kiinni. Rikosseuraamusalan työntekijät toivat palautteessaan esille, että isäerityinen toiminta ohjaa työntekijöitä huomioimaan isyyttä ja asiakkaan tilannetta laajemmin. Isäryhmätoiminta on vakiintunut ja osaaminen laajentunut työntekijöiden keskuudessa. On opittu asiakkailta, vangeilta, mitä vanhemmuus heille on. Vangit tulevat kuulluksi isyyteen liittyvissä asioissa, saavat vertaistukea, uusia näkökulmia ja tukea isyyteen.

”Lapsen näkökulmasta oppii ajattelemaan ja katsomaan asioita. Ryhmässä tuli ajatus, ettei olekaan niin paha isä. Tuli esille, että on olemassa toivoa, mahdollisuuksia ja keinoja, mutta tulevaisuus on itsestään kiinni. Päihteiden käyttöön liittyvät teemat ajattelutti. Kokonaisuus herätti ajattelemaan.”